

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **44** (2009) – Nr. 3
ingediend op 12 november 2009 (2009-2010)

Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie

Jaarverslag 2008

Gedachtewisseling

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking
uitgebracht door de heer Jan Roegiers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Karim Van Overmeire.

Vaste leden:

de heren Ludwig Caluwé, Paul Delva, mevrouw Sabine Poleyn, de heer Johan Verstreken;
de heren Frank Creyelman, Karim Van Overmeire, Christian Verougstraete;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Fatma Pehlivan, de heer Jan Roegiers;
de heren Matthias Diependaele, Marc Hendrickx;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Plaatsvervangers:

de heren Lode Ceysens, Carl Decaluwe, Ward Kennes, Veli Yüksel;
de dames Marijke Dillen, Katleen Martens, de heer Stefaan Sintobin;
de heren Marnic De Meulemeester, Bart Tommelein;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Mia De Vits;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Toegevoegd lid:

de heer Christian Van Eyken.

Stukken in het dossier:

- 44** (2009) – Nr. 1: Jaarverslag Vlaams Vredesinstituut
– Nr. 2: Verslag over gedachtewisseling

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Tomas Baum, directeur Vlaams Vredesinstituut	4
1. Het instituut	4
2. Onderzoeksrapporten.....	4
2.1. Jaarrapport over de Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik.....	4
2.2. Onderzoek naar de ontwikkelingen op Europees niveau.....	5
2.3. Rol van het eindgebruik in de vergunningsprocedure voor wapenexport	5
2.4. In kaart brengen van de Belgische wapenexport voor het eerst sinds de regionalisering	5
2.5. Samenvatting SIPRI-jaarboek 2008.....	5
3. Adviezen	6
4. Werking van het instituut: enkele activiteiten	6
II. Bespreking	7
1. Vragen en opmerkingen van de leden	7
1.1. Tussenkoms van mevrouw Fientje Moerman.....	7
1.2. Tussenkoms van de heer Jan Roegiers.....	7
1.3. Tussenkoms van mevrouw Sabine Poleyn	7
1.4. Tussenkoms van de heer Karim Van Overmeire.....	8
2. Antwoorden van de heer Tomas Baum.....	8

In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking werd op datum van dinsdag 6 oktober 2009 het jaarverslag over het werkjaar 2008 van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie besproken. Deze bespreking nam de vorm aan van een gedachtewisseling met de heer Tomas Baum, directeur van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie (hierna gemeenzaam aangeduid als het Vredesinstituut). De elementen ‘vredesopvoeding’ en ‘onderzoek en ontwikkeling’ uit het Jaarverslag 2008 kwamen bij deze bespreking slechts zeer zijdelings aan bod, aangezien ze behoren tot het werkveld van respectievelijk de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen en de Commissie voor Economie, Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER TOMAS BAUM, DIRECTEUR VLAAMS VREDESINSTITUUT

Bij de aanvang van zijn uiteenzetting spreekt de heer *Tomas Baum* zijn waardering uit voor het feit dat de commissie hem – al zo snel na de aanvang van het parlementaire jaar – de gelegenheid biedt om toelichting te geven bij het Jaarverslag 2008 van het instituut. Conform de binnen het parlement bestaande afspraken over de behandeling van de jaarverslagen van de diverse paraparlementaire instellingen, zal hij zich hier beperken tot die aspecten van het jaarverslag die tot de kernbevoegdheid van de buitenlandcommissie behoren. Andere elementen kunnen dan ter sprake komen in de commissie Onderwijs en de commissie Economie. In zijn toelichting zal de heer Baum het achtereenvolgens hebben over: de structuur van het Vredesinstituut, het reeds verrichte en nog lopende onderzoek en de door het instituut uitgebrachte adviezen, waarna hij – ter illustratie van de werking van het Vredesinstituut – ook nader zal ingaan op enkele meer specifieke activiteiten van het Vredesinstituut.

1. Het instituut

Bij wege van algemene achtergrondsituering brengt de heer Baum vooreerst even de structuur van het instituut in herinnering. Het secretariaat bestaat uit zes personen, waarvan drie onderzoekers. Die researchers bereiden het onderzoekswerk voor en voeren het ook grotendeels uit. Dit laatste is vanzelfsprekend niet het geval indien het over uitbestede onderzoeksopdrachten gaat. De raad van bestuur van het instituut is dan weer de instantie die formeel de adviezen formuleert. Deze raad van bestuur bestaat uit negentien leden die afkomstig zijn uit verschillende geledingen. Tevens is er een wetenschappelijke raad die jaarlijks de inhoud van het door het Vredesinstituut geleverde werk evalueert. Tot op heden is die evaluatie overigens steeds relatief gunstig geweest. De wetenschappelijke raad is nogal internationaal qua samenstelling. Het feit dat het instituut al zijn onderzoeksresultaten ook naar het Engels vertaalt maakt dit mogelijk. Het gebruik van het Engels vergroot daarbij ook aanzienlijk de internationale uitstraling van het werk van het instituut. En die internationale uitstraling is vooral relevant ten aanzien van de Europese Unie en ten aanzien van de wapenhandelproblematiek.

De heer Baum overloopt daarna een aantal onderdelen van het Jaarverslag 2008. Waarbij hij zich eerst en vooral toespitst op de diverse onderzoeksrapporten en adviezen die het instituut heeft opgesteld en (mee) geformuleerd.

2. Onderzoeksrapporten

2.1. Jaarrapport over de Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik

Qua onderzoeksactiviteiten verwijst de heer Tomas Baum daarbij eerst en vooral naar het jaarlijks rapport van het instituut houdende analyse van de verleende vergunningen. Binnen een ruime context worden hierin zowel invoer-, uitvoer- als doorvoervergunningen

behandeld. Hij wijst er daarbij op dat deze rapportage zich noodzakelijkerwijze beperkt tot het vergunningenbeleid, en wel omdat dit zowat de enige informatie is die beschikbaar is binnen de publieke ruimte. Waarbij de publieke ruimte geïnterpreteerd moet worden als de formeel aan het parlement verstrekte informatie. Het moge echter duidelijk zijn dat de analyse van en rapportage over de vergunningen in geen dele gelijkgesteld kan worden aan het volledige exportgebeuren. Dat laatste is nog een heel ander paar mouwen. Een en ander belet overigens niet dat de bestaande vergunningenanalyse toch een bijzonder waardevol instrument is. De spreker laat daarbij opmerken dat het in 2008 gepubliceerde jaarrapport – dat vanzelfsprekend handelt over de cijfers over het jaar 2007 – voor het eerst ook een analyse omvat van de vergunningen inzake goederen voor tweërlei gebruik (de zogenaamde ‘dual use’ goederen).

2.2. Onderzoek naar de ontwikkelingen op Europees niveau

Een volgend onderzoek dat de heer Baum aanhaalt, betreft dat naar de ontwikkelingen die zich voordoen op Europees niveau. Dienaangaande wijst hij erop dat de Europese Commissie samen met de betrokken industrietakken het idee gelanceerd heeft om de – tot nog toe gesloten – defensiemarkt in Europa te liberaliseren en te harmoniseren. Men heeft immers opgemerkt dat er binnen Europa bijzonder weinig vergunningen geweigerd worden, omdat er zich daar nu eenmaal weinig of geen veiligheidsrisico's stellen qua gebruik. Derhalve valt de niet-onaanzienlijke administratieve kost die verbonden is aan het hele vergunningensysteem in geen dele te verantwoorden. Vandaar het initiatief om tot harmonisatie en liberalisatie te komen. Het Vlaams Vredesinstituut heeft hierover een advies uitgebracht.

2.3. Rol van het eindgebruik in de vergunningsprocedure voor wapenexport

Ook het eindgebruik vormt een blijvend aandachtspunt voor het Vredesinstituut. De finaliteit van de hele controle op wapenhandel is immers net gelegen in dat eindgebruik, zelfs al gaat het soms om hoogtechnologisch materieel dat slechts potentieel geïncorporeerd kan worden in wapensystemen. Hoewel soms onschuldig lijkend, gaat het dus wel degelijk om strategisch belangrijke goederen, hetgeen de controle erop rechtvaardigt.

2.4. In kaart brengen van de Belgische wapenexport voor het eerst sinds de regionalisering

Een volgende nota van het instituut waarop de heer Baum met enige trots de aandacht vestigt, gaat niet enkel over Vlaanderen, maar eigenlijk over heel België. Vijf jaar na de regionalisering van de wapenexport (in 2003) heeft het instituut immers eens alle beschikbare cijfers op een rijtje gezet. Het was trouwens voor het eerst dat dit gebeurde. In analytisch opzicht leverde dit dan ook interessante resultaten op. Het verschil dat vroeger reeds bestond, blijkt nu immers nog wat meer geprononceerd te zijn geworden. In Vlaanderen gaat het om hoogtechnologisch materieel met een potentiële militaire finaliteit, terwijl het in Wallonië heel duidelijk gaat om conventionele wapens (vuurwapens, onderdelen van tanks en dergelijke meer).

2.5. Samenvatting SIPRI-jaarboek 2008

Verder verzorgt het Vlaams Vredesinstituut traditiegetrouw ook de jaarlijkse Nederlandse samenvatting van het jaarboek van het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Dat laatste vormt nog steeds hét onderzoeksinstituut bij uitstek op het domein van het vredesonderzoek in de brede zin van het woord en publiceert sinds 1968 telkenjare een gezaghebbend overzichtsjaarboek. Ook daarin vormt exportcontrole overigens een belangrijk deelaspect.

3. Adviezen

De heer Baum komt dan tot de adviesactiviteit van het Vredesinstituut. Dienaangaande kan hij meedelen dat in de loop van 2008 een viertal adviezen werden verstrekt. Deze gingen respectievelijk over: het samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gewesten over het verdrag inzake chemische wapens (waaromtrent onverdeeld positief geadviseerd werd); de liberalisering van de Europese defensiemarkt (waarbij het Vlaams Vredesinstituut ervoor gepleit heeft om de huidige gedragscode juridisch op te waarderen tot een bindend instrument); het samenwerkingsakkoord wapenhandel (hier lagen de zaken wat problematischer omdat met name het nucleaire aspect van wapenexport – in casu informatie over nucleaire technologie die zich leent tot dual use – niet volledig goed geregeld is, maar de zaak hoefde sowieso, om juridische redenen, niet aan het parlement te worden voorgelegd) en ten slotte werd ook nog een advies uitgebracht bij de beleidsbrief 2008-2009 van de bevoegde minister (een en ander behelsde toen vooral voorstellen van de minister om het Vredesinstituut te kennen inzake samenwerkingsakkoorden evenals in een – ondertussen nog steeds niet gerealiseerd – decreet inzake wapenexport).

Voor wat het advies bij beleidsbrieven betreft, wijst de heer Tomas Baum er nog op dat het basisdecreet van het Vlaams Vredesinstituut ondertussen is aangepast, waardoor niet langer vereist is dat het instituut jaarlijks een dergelijk advies uitbrengt bij de beleidsbrieven. In plaats daarvan zal het Vlaams Vredesinstituut nu advies uitbrengen van zodra de relevante cijfergegevens beschikbaar zijn. Het advies gaat met andere woorden niet meer over voorgenomen beleid, maar behelst nu een advies over het effectief gevoerde beleid. De adviespraktijk inzake buitenlandse wapenhandel en meer bepaald inzake exportcontrole zal derhalve een heel stuk analytischer worden.

4. Werking van het instituut: enkele activiteiten

De spreker licht daarna enkele meer specifieke activiteiten toe die het instituut concreet zichtbaar maken in het veld. Zo was er in de loop van de maand maart een voorstelling van het, hoger reeds genoemde, rapport over doorvoer, invoer, uitvoer van dual use producten.

Nog in diezelfde maand maart was het Vredesinstituut medeorganisator met PRIO (Peace Research Institute Oslo) van een grote conferentie over de problematiek van kleine en lichte wapens en met name de illegale handel in dergelijke wapens en de impact die deze heeft op conflicten in Afrika. De, lovend onthaalde, conferentie trok een honderdtal deelnemers uit heel Europa. Als al bij al toch vrij kleine instelling heeft het instituut terdege zijn rol gespeeld in de organisatie van dit evenement.

Verder is er een intern expert-seminarie geweest over de rol van de douane bij de controle op de wapenhandel. Hieruit is vorig jaar overigens een bezoek met de Subcommissie Wapenhandel voortgevloeid aan de douanediens in de haven van Antwerpen.

Daarnaast heeft het Vlaams Vredesinstituut ook deelgenomen aan een hoorzitting in het Europees Parlement waar het instituut toelichting heeft gegeven bij zijn onderzoek en advies over de voorgestelde liberalisering van de Europese defensiemarkt. Over hetzelfde dossier werd trouwens ook in het Vlaams Parlement nog een gedachtewisseling gehouden met vertegenwoordigers van de Europese Commissie.

En ten slotte heeft het Vredesinstituut ook nog zijn bijdrage geleverd tot een hoorzitting in de Subcommissie Wapenhandel, die plaatsvond voorafgaandelijk aan de bespreking van de diverse voorstellen van decreet inzake wapenhandel.

Afsluitend verklaart de heer Baum dat hij, gezien de omvang van het jaarverslag, vanzelfsprekend niet alles in extenso heeft behandeld, maar dat hij open staat voor bijkomende vragen vanwege de commissieleden.

II. BESPREKING

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkoms van mevrouw Fientje Moerman

Mevrouw *Fientje Moerman* leert uit het jaarverslag enerzijds dat het Vlaams Vredesinstituut zijn eigen communicatieverantwoordelijke heeft, maar dat anderzijds de communicatie van het Vlaams Vredesinstituut ook nog grotendeels wordt verzorgd door een extern bureau, namelijk Gramma nv, dat instaat voor de globale bewaking van het imago en de positionering van het Vlaams Vredesinstituut. Gezien de moeilijke budgettaire toestand waarin we verkeren, stelt ze zich toch vragen bij de opportuniteit van een en ander en wenst ze te vernemen of aan deze overlapping niet kan verholpen worden.

1.2. Tussenkoms van de heer Jan Roegiers

De heer *Jan Roegiers* verklaart dat hij bij de bespreking van het voorliggende verslag in de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen zeker nog zal terugkomen op het thema ‘vredesopvoeding’. Dienaangaande komt het hem voor dat het Vlaamse beleid meer zou moeten doen met de – weliswaar relatief voorlopige – (deel)adviezen die het Vlaams Vredesinstituut hierover reeds heeft uitgebracht. In welke mate de schoolnetten en de scholen zelf hierop inspelen is momenteel immers niet geheel duidelijk. Hoe dan ook is dit een nog behoorlijk prille pijler van het werk van het Vlaams Vredesinstituut, aangezien het instituut daar pas sinds 2008 echt werk van is kunnen beginnen maken.

Daarnaast spreekt het lid zijn grote appreciatie uit voor het werk dat dit, al bij al toch vrij kleine, instituut tot nog toe heeft geleverd. Ondanks zijn relatief beperkte bestaafing slaagt het er immers in om het Vlaams Parlement te voorzien van de nodige hoogkwalitatieve adviezen. Alle parlementsleden die tot nog toe een beroep hebben gedaan op het Vlaams Vredesinstituut, zijn zeer te spreken over de geleverde service en de aanwezige expertise. Dat het Vredesinstituut zowel in binnen- als buitenland over een steeds grotere uitstraling beschikt, is hiervan een gelukkig gevolg. Het Vlaams Parlement zelf komt op die manier overigens ook positief mee in beeld.

Ten laatste constateert de heer Roegiers dat het Vlaams Vredesinstituut – noodgedwongen – sommige onderzoekstaken geheel of gedeeltelijk uitbesteedt aan externen. Van de heer Baum had hij graag vernomen hoe hij dit systeem van uitbestedingen evalueert.

1.3. Tussenkoms van mevrouw Sabine Poleyn

Mevrouw *Sabine Poleyn* acht het jaarrapport van het Vlaams Vredesinstituut een belangrijk element binnen het geheel van het beleidsvoorbereidend instrumentarium van het Vlaams Parlement. In haar visie vormt het Vredesinstituut een ondersteunende dienst van het parlement, hetgeen impliceert dat de werking van het instituut ook maximaal afgestemd moet zijn op de noden en desiderata van de parlementsleden. Tot in het recente verleden zat een en ander haars inziens toch wat weggestopt in de vroegere Subcommissie Wapenhandel, wiens bevoegdheid nu gelukkig is overgeheveld naar een algemene én beter daarbij aansluitende basiscommissie, namelijk die bevoegd voor Buitenlands Beleid. Dit kan het brede debat over de wapenhandel maar ten goede komen.

In tegenstelling tot de heer Roegiers drukt mevrouw Sabine Poleyn echter haar teleurstelling en zelfs ontgoocheling uit over het feit dat het instituut zich wel heel erg op de vlakte gehouden heeft wat betreft de opbouw van een vredescultuur in Vlaanderen en daarbuiten. Dit was toch duidelijk opgenomen als doelstelling in de initiële opdrachtverklaring van het Vredesinstituut. Het terrein ligt nochtans niet helemaal braak. In het ruime Vlaamse middenveld zijn er immers een hele reeks van vredesbewegingen (van aller-

lei kleur en slag) actief rond de opbouw van een vredescultuur. Volgens het lid had het Vredesinstituut zich – de facto als een soort van halve ngo (niet-gouvernementele organisatie) – veel actiever moeten mengen in die hele werking. Potentieel kon en kan het hier ongetwijfeld een belangrijke rol spelen.

Eenzelfde ontgoocheling voelt mevrouw Poleyn ten aanzien van het luik ‘vredeseducatie’, waarover ze ook nog zal tussenkomen als lid van de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen. Finaal is er volgens haar echter sowieso veel te weinig onderzoek naar dit onderwerp gedaan. Het wel gepresteerde onderzoek heeft dan weer geen relevante nieuwe conclusies opgeleverd. Het kwam eigenlijk een beetje neer op het intrappen van een open deur. De onderzoeksresultaten lagen geheel en al voor de hand. De dingen waar men reeds mee bezig is behoeften geen nieuwe opsomming. Wat wel ergerlijk is, is dat de openstaande vragen onbeantwoord bleven en blijven. Hoe de vredesopvoeding in Vlaanderen verder gestimuleerd kan worden blijft voorsnog een open vraag. Afsluitend drukt mevrouw Poleyn dan ook de hoop uit dat eventueel toekomstig onderzoekswerk van het Vlaams Vredesinstituut op dit domein een reële meerwaarde zal opleveren.

Finaal wenst het lid zich ook aan te sluiten bij de door mevrouw Moerman geformuleerde bedenkingen aangaande de communicatie. In een tijd van noodzakelijke besparingen mogen er geen heilige huisjes zijn.

1.4. Tussenkoms van de heer Karim Van Overmeire

De heer *Karim Van Overmeire* stelt vast dat in het jaarverslag over 2008 de Subcommissie Wapenhandel nog wordt gezien als de ‘metercommissie’ van het Vlaams Vredesinstituut. Hij verzekert de heer Baum dat de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking in de komende legislatuur dat meterschap ten volle en met enthousiasme zal overnemen.

Vervolgens stelt het lid vast dat het Vredesinstituut momenteel bezig is met het uitvoeren van zijn strategisch plan 2007-2010. Dat is op zich al een heel ruime tijdshorizon. Maar anderzijds mag men toch niet uit het oog verliezen dat de periode 2014-2018 een heel bijzondere periode is. Men gedenkt dan immers dat de Eerste Wereldoorlog net honderd jaar achter ons ligt (de beleidssector Toerisme, bijvoorbeeld, is daar nu reeds volop mee bezig). Aangezien ook Vlaanderen als slagveld gefungeerd heeft tijdens deze eerste grote wereldbrand (cf. ‘Flanders Fields’) komt het de heer Van Overmeire voor dat dit een gouden opportuniteit is om Vlaanderen op de kaart te zetten en te positioneren binnen deze hele problematiek van vredeseducatie en vredeshandhaving. Vandaar zijn vraag of het Vlaams Vredesinstituut nu reeds mee nadenkt over de manier waarop aan Vlaanderen gestalte gegeven kan worden binnen dit hele herdenkingsgebeuren.

Afsluitend wenst ook de heer Van Overmeire nog even in te gaan op een kwestie van meer financiële aard. In het, eveneens in het Jaarverslag 2008, opgenomen – relatief summiere – financieel verslag staat namelijk vermeld dat tien percent van de middelen van het instituut als reserves aangehouden wordt. Van de heer Baum had hij graag de redenen voor het aanleggen van deze reserves vernomen. Vreest hij misschien dat de financiering van het instituut op een bepaald moment teruggeschroefd zal worden? Of zijn daar andere redenen voor?

2. Antwoorden van de heer Tomas Baum

Met betrekking tot de communicatiekwestie, wijst de heer *Tomas Baum* erop dat de overeenkomst met Gramma nv voortkomt uit een Europese aanbesteding die hij reeds heel vroeg in zijn directeurschap heeft moeten doen. Hij heeft zich daarbij toen reeds de bedenking gemaakt dat degene die in een dergelijke context een dergelijke aanbesteding uitschrijft, zich in wezen steeds in een nadelige positie bevindt. De facto betaalt men vaak zelfs bijna tien percent meer dan de courante marktprijzen. De reden daarvoor is dat dergelijke aanbestedingen doorgaans de grote (en duurdere) spelers aantrekken en resulteren

in een contract waar men toch een hele tijd aan vast hangt. Hoe dan ook, is Gramma nv de bedenker geweest van de huidige huisstijl. En er mag geredelijk gesteld worden dat hierbij goed werk geleverd is. Iets wat de heer Baum overigens ook uit diverse andere hoeken te horen krijgt. Zowel de hardere als de eerder zachtere sectoren kunnen zich terugvinden in het door het instituut gehanteerde format. Ook de website van het Vredesinstituut is trouwens ontworpen door Gramma nv en ook dit element maakte deel uit van het genoemde aanbestedingspakket. Volledigheidshalve wijst de heer Baum er verder nog op dat het hele proces reeds in gang was gezet door de raad van bestuur van het Vlaams Vredesinstituut en dat hij dit lopende proces gewoon heeft afgewerkt.

Tevens wijst hij erop dat de communicatieverantwoordelijke van het Vredesinstituut in wezen ook andere taken heeft. Hoewel hij – samen met de heer Baum – inderdaad deels instaat voor de opvolging én verfijning van een en ander (met name het nog toegankelijker maken van de website), bestaat zijn voornaamste taak uit redactioneel werk ten aanzien van het communicatieve gebeuren van het Vredesinstituut. In casu kan daaronder, bijvoorbeeld, verstaan worden het leesbaar maken van onderzoeksrapporten voor een breed publiek. Idem voor het onderhouden van de contacten met de verschillende stakeholders. Dergelijk werk is zeker geen sinecure en is absoluut noodzakelijk voor de publiekswerking van het Vredesinstituut. De heer Baum is dan ook uitermate tevreden dat hij kan beschikken over een goede communicatieverantwoordelijke.

De heer Baum kan ook begrip opbrengen voor de hier geventileerde onvrede over de input van het Vlaams Vredesinstituut inzake de problematiek van de vredesopvoeding. Hij wijst er echter op dat het hier een rapport over 2008 betreft en dat de toestand sindsdien toch wel wat geëvolueerd is. Daarnaast wijst hij er nog op dat zich hier ook een heel specifiek fenomeen voordoet. Uit zijn contacten met het middenveld heeft hij immers geleerd dat onderzoeksvragen vanuit dat middenveld nogal eens de onderbegrepen boodschap omvatten dat men eigenlijk reeds weet wat er zou moeten gebeuren, maar dat men van het instituut onderzoekswerk verlangt dat als legitimatie moet gaan dienen voor wat men sowieso reeds wenste te doen.

Maar op lange termijn zal een algemeen overzicht van wat de Vlaamse scholen nu reeds allemaal doen en wat ze zelf als succesvolle projecten beschouwen (overigens met motivering waarom men iets al dan niet als succesvol beschouwt), ongetwijfeld een zeer zinvol en nuttig werkinstrument blijken te zijn. Een en ander vereist wel dat men de zaak op een methodologisch verantwoorde manier aanpakt. Voor dit laatste moest de samenwerking tussen de Universiteit Antwerpen en de Vrije Universiteit Brussel garant staan. Dat dit alles een omstandige en verantwoorde bevraging over langere termijn bij de scholen veronderstelt, staat voor de heer Baum als een paal boven water. Maar tussentijds en in afwachting van de definitieve onderzoeksresultaten, is een licht spanningsveld tussen het – doorgaans correcte – buikgevoel bij het veld enerzijds en de tussentijdse onderzoeksresultaten anderzijds, quasi onvermijdelijk. Dat is dan ook wat zich hic et nunc voordoet bij het onderzoek naar de vredeseducatie. Hoe dan ook zal het Vlaams Vredesinstituut echter verder gaan op de ingeslagen weg.

Dit brengt de heer Baum tot de vraag over het uitbesteden van onderzoeksopdrachten. Een fenomeen waar hij overigens niet altijd onverdeeld gelukkig mee is. Heel vaak zijn dergelijke ‘uitbestedingen’ ook tamelijk moeizame processen. In het project aangaande vredeseducatie was het initiële opzet trouwens ook een heel stuk ruimer. De vraag was namelijk niet enkel om de diverse in scholen lopende projecten in kaart te brengen, maar om dit daarnaast ook te linken met datgene wat de verschillende ‘aanbieders’ in deze sector doen. Van dit oorspronkelijke tweeluik heeft men het tweede deel manifest niet kunnen waarmaken. Waaruit de heer Baum, als leidend ambtenaar, de consequentie getrokken heeft dat dan ook niet de volledige overeengekomen som betaald diende te worden. Enkel voor het uitgevoerde gedeelte van het studiewerk is er betaald. De medecontractanten hebben die redenering overigens ook geaccepteerd. In die zin is het ‘integratieve gedeelte’ van het project (de interrelatie tussen het bestaande aanbod en hetgeen de verschillende

scholen hebben aan projecten) dus niet gerealiseerd. Enkel de oplijsting van hetgeen er nu reeds gebeurt in de scholen is afgerond. Twee medewerkers van het Vlaams Vredesinstituut pogen nu dit tweede luik alsnog rond te krijgen. In het beste geval zou zulks tegen eind december van dit jaar een goede kwalitatieve analyse moeten opleveren van de aanbodzijde. Eenmaal de twee luiken rond zijn, zal het middenveld zich ongetwijfeld beter voelen bij deze studie.

Een en ander brengt de heer Baum dan naadloos tot de vraag over het potentieel van de op stapel staande herdenkingen van 1914-1918. Herinneringseducatie vormt immers een belangrijk onderdeel van vredeseducatie. Een recente nota van het Vredesinstituut hierover heeft in het veld trouwens heel wat weerklank gekregen. Zelfs uit Nederland (dat nochtans ontsnapt is aan de Eerste Wereldoorlog) zijn daarop reacties gekomen. Heel specifiek hierbij is wel dat men heeft moeten vaststellen dat de herinnering in Vlaanderen nog dermate ideologisch gekleurd blijkt te zijn, dat men er niet of nauwelijks aan kan tornen. Een betere kwalitatieve uitdieping van een en ander zou hieraan mogelijks iets kunnen wijzigen.

Maar voor wat de heer Baum betreft, is het bestaande programma 'Vrede en Samenleving' met de daarin vervatte functies van vredesopvoeding en herinneringseducatie iets dat wel degelijk goed loopt. In dat opzicht stoort het hem dan ook niet dat dit niet expressis verbis voorkomt in het strategisch plan voor de periode 2007-2010. Dit strategisch plan – dat werd goedgekeurd door de raad van bestuur van het instituut en waarvan het Bureau van het parlement akte genomen heeft – benadrukte vooral (in de geest van enthousiasme rond de oprichting van het instituut) de rol die men wenste te spelen inzake wapenhandel. Dat was trouwens ook de initiële verwachting van het parlement ten aanzien van het instituut. Zo onmiddellijk na de overheveling van de bevoegdheid in kwestie, was dit trouwens ook maar logisch. De heer Baum benadrukt daarbij tevens dat het Vlaams Vredesinstituut in wezen maar een erg klein instituut is. Met een staf van slechts een zestal personen is het dan ook bepaald hard werken om alle opdrachten degelijk af te krijgen.

Daarnaast is er ook een meer formele reden waarom het huidige strategische plan maar tot het jaar 2010 loopt. In januari van dat jaar wordt de raad van bestuur van het instituut immers hersamengesteld. Als directeur van de instelling vond de heer Baum het dan ook correcter om met die nieuwe mensen op een participatieve manier tot een nieuw strategisch plan te komen. Maar hoe dan ook heeft het Vlaams Vredesinstituut de intentie om – weliswaar rekening houdend met het feit dat het slechts een relatief kleine actor is – stevig mee in te zetten op de herdenking van 1914-1918. Waarbij hij er echter wel op wijst dat een en ander zich in Vlaanderen momenteel toch vooral binnen het beleidsdomein Toerisme situeert. Die sector plant ter zake reeds heel wat activiteiten. Medewerkers van het instituut hebben reeds aan diverse vergaderingen deelgenomen om kritisch mee na te denken over wat er zou moeten en kunnen gebeuren. Die denkoefening loopt ondertussen nog, maar het is niet geheel evident om zich als politiek-wetenschappelijk instituut binnen een dergelijk toeristisch evenementengebeuren te profileren. De finaliteit is immers niet noodzakelijk dezelfde.

Ondertussen is er, in samenwerking met het 'In Flanders Fields Museum' en de stad Ieper, wel reeds een jaarlijks terugkerende herdenking van 11 november. Er is dus reeds één keer per jaar een – weliswaar min of meer protocollair-symbolisch – herinneringsmoment, onder de vorm van een lezing door een eminent persoon. Dit jaar zal die lezing verzorgd worden door de auteur Robert Fisk. De leden van deze commissie zullen trouwens uitgenodigd worden om aan deze avondlezing, die doorgaat op 10 november 2009, deel te nemen. Het Vredesinstituut is dus wel degelijk met deze kwestie begaan en bezig, maar bezint zich momenteel nog over de vraag wat het realistischerwijze nog meer zou kunnen doen. Tegelijk herhaalt hij dat heel wat mensen en instanties wel erg hoge en uiteenlopende verwachtingen hebben ten aanzien van het instituut. Met de beperkte bestaffing en middelen die er nu zijn, spreekt het voor zich dat onmogelijk aan al deze verwachtingen

voldaan kan worden. Menselijkerwijze gesproken is de grens van het haalbare nu zowat bereikt.

Aangaande het aanleggen van financiële reserves ten slotte, legt de heer Tomas Baum uit dat het hier in wezen om een boekhoudtechnische zaak gaat. Elk jaar blijft er een deel van de werkingskost over en deze wordt in de reserve gestopt, maar het jaar nadien wordt die reserve integraal geretourneerd aan het parlement. Er wordt dus zeker geen spaarpotje aangelegd. Mocht er zich plotsklaps een urgentie voordoen, dan kan het Vredesinstituut trouwens zelfs niet eens aan die reserve raken. Daarvoor is voorafgaandelijke machtiging van het Uitgebreid Bureau nodig. Er zit met andere woorden een dubbele grendel op het systeem. Als in een bepaald werkjaar dus 50.000 euro ‘over’ is, zit dat het daaropvolgende jaar bij de reserves waar het Vredesinstituut er enkel met toestemming van het Uitgebreid Bureau gebruik van kan maken. Het jaar nadien verdwijnt die reserve telkenmale. In reële termen is er dus geen sprake van een reserve.

De voorzitter,

Karim VAN OVERMEIRE

De verslaggever,

Jan ROEGIERS